

Vísinda vøka

Á ferð í Hovi – 23.september 2022

Heilsustøða & heilsubroytingar yvir eitt 10 ára tíðarskeið hjá eldri føroyingum

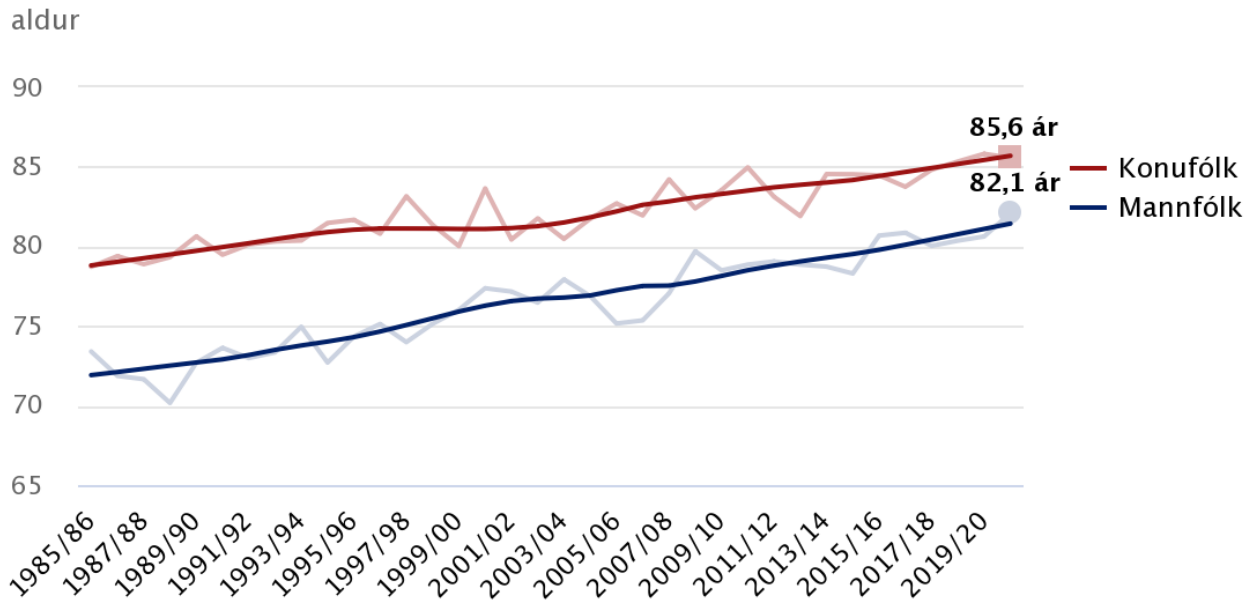
Eina H. Eliassen, PhD lesandi
Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu
eina@health.fo

EITT ALDRANDI SAMFELAG...

Livialdur, kyn

hjá 0 ára gomlum, roknaður og javngjörður

Kelda: Hagstova Føroya

Miðal livialdur 1985/86

Konufólk 78.8 ár
Mannfólk 71.9 ár

Miðal livialdur 2020/21

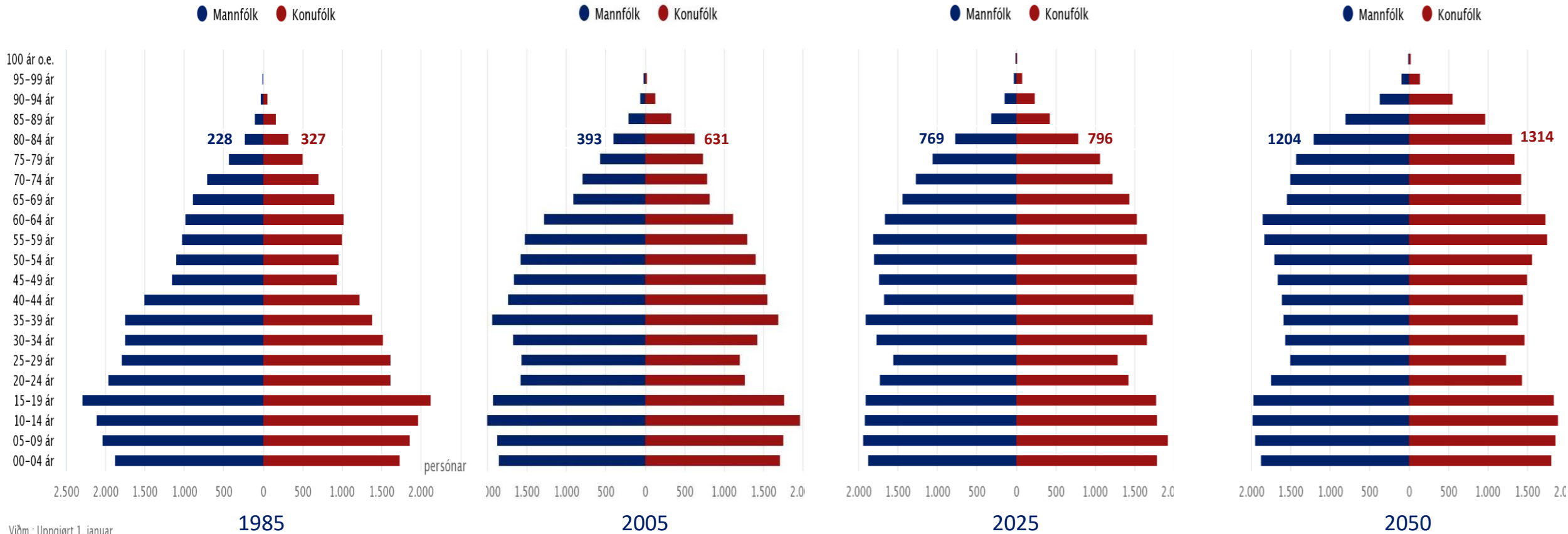
Konufólk 85.6 ár
Mannfólk 82.1 ár

Ljósini í lagkøkuni gerast fleiri og fleiri...

EITT ALDRANDI SAMFELAG...

Fólkapýramida, kyn og aldur (árliga)

Viðm.: Uppgjørt 1. januar
Kelda: Hagstova Føroya

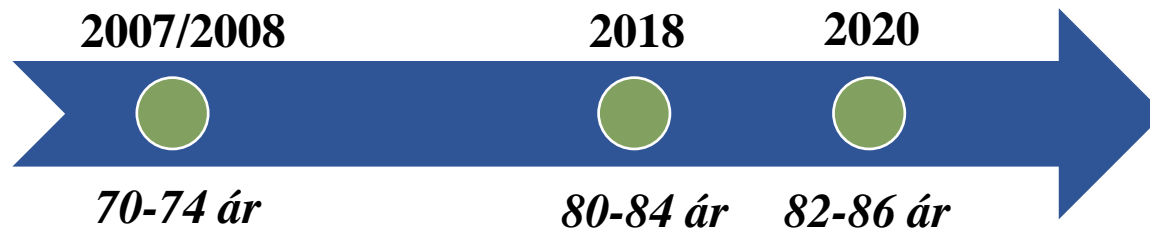
SJEYTIÁRA KOHORTAN

Kohorta við føroyingum 70-74 ár – endurkanning við 80-84 ár

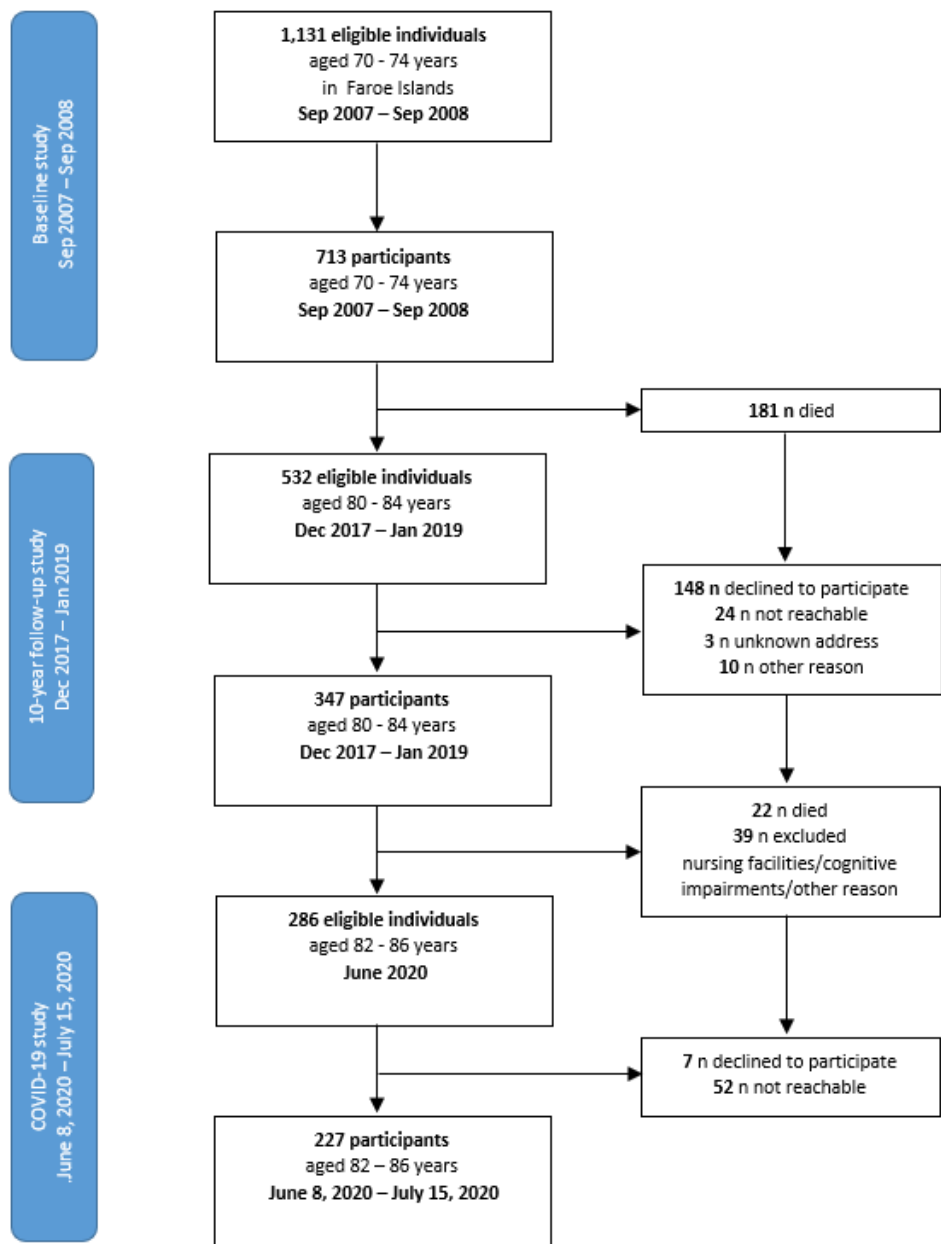
2007/08: Allir føroyingar føddir í januar 1934 til august 1937 (70-74 ár) bjóðaðir at luttaka í granskingarverkætlan. *Endamál: At kanna um náttúrudálkandi evni hava týðning fyri sjúkur í hjarta-æðralagnum og nervalagnum*

2018: Endurkanning av kohortu limum, sum framvegis vóru á lívi...

2020: Kanning um einsemi, lívsgóðsku og sjálvsmetta heilsustøðu undir Koronutíðini av kohortu limum

Figure 1. Flowchart of the Faroese Septuagenarians cohort

LUTTAKARAGONGD – SJEYTIÁRA KOHORTAN

2007/08: 1131 færoyingar 70-74 ár innbjóðing – 713 luttóku (63%)

2017/18: 532 á lívi – innbjóðing til endurkanning – 347 luttóku (65%)

2020: 286 heimabúgvandi og kognitivt væl fyri innbjóðing – COVID-19
– 227 luttóku (79%)

Blóðtrýst

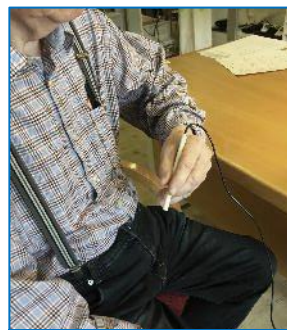
Feitt prosent

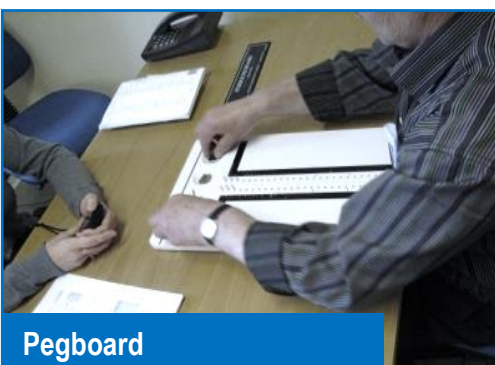
Handastyrki

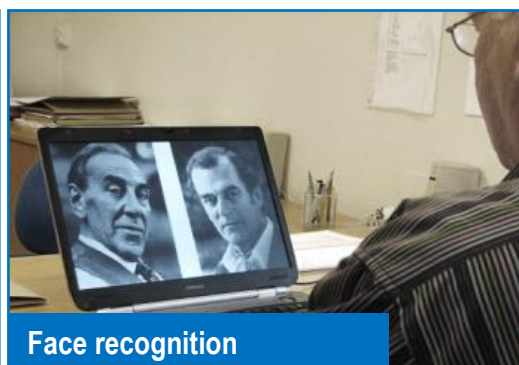
Balansa

Risting

Pegboard

Face recognition

KANNING AV HEILSUSTØÐUNI (4 tímar)

- Kropsligar kanningar t.d. hædd, vekt, miðju- & mjadnamát, feitt prosent, blóðtrýst, eygu og hoyrn, ristingar, balansa, kropsstyrki, lungnafunktiún, kanning av hjarta (ECG)
- Kanning av andsevni – kognitivur førleiki t.d. manueller finmotorikkur, árvakni (attention), ígongdsetingarførleiki (executive function), fatan av rúm og kós, orðatilfeingi, málsligt og visuelt minni, mini mental state kanning (MMSE)
- Spurnabløð t.d. almenn viðurskifti, sjúkrasøga og heilivágsnýtsla, sjálvsmetan av egnari heilsu og minni, lívstílsvanar, frítíðarvirksemi, persónsmenska, lívsgóðska, gerandisvirksemi (ADL & IADL), sosiala netverkið, nøgdsemi við lívið
- Biologiskt tilfar - blóðroynd, hárrøynd, landroynd

2007/08: 713 luttóku (63%) - 361 mannfólk og 352 konufólk

2018: 347 luttóku (65%) - 171 mannfólk og 176 konufólk

Eyðkenni fyri Sjeytiárahortuna við 80-84 ára aldur

	Tilsamans (n=347)	Mannfólk (n=171)	Konufólk (n=176)	p-value
Sociodemografisk data				
Aldur, mean (SD)	82.5 (1.2)	82.4 (1.16)	82.5 (1.23)	0.3*
Hjúnastøða, n (%)				<0.001**
Gift/ur ella sambúgvandi	209 (60.2)	138 (80.7)	71 (40.3)	
Fráskild/ur	10 (2.9)	3 (1.8)	7 (4.0)	
Ógift/ur	8 (2.3)	6 (3.5)	2 (1.1)	
Einkja/einkjumaður	120 (34.6)	24 (14.0)	96 (54.5)	
Útbúgving, n (%)				<0.001***
10 ár fólkaskúli ella minni	168 (48.4)	55 (32.2)	113 (64.2)	
Miðnám	19 (5.5)	6 (3.5)	13 (7.4)	
Yrkisútbúgving	62 (17.9)	47 (27.5)	15 (8.5)	
Diplom ella Bachelor útbúgving	80 (23.1)	47 (27.5)	33 (18.8)	
Master or PhD útbúgving	18 (5.2)	16 (9.4)	2 (1.1)	
Bústaðarstøða, n (%)				<0.001***
Einsamøll/einsamallur	113 (32.6)	29 (17.0)	84 (47.7)	
Við hjúnafelaga/familju	217 (62.5)	137 (80.1)	80 (45.5)	
Á Røktarheimi	17 (4.9)	5 (2.9)	12 (6.8)	

Mann-Whitney*, Fisher's Exact Test**, Chi square***, independent t-test****

Munur millum kvinnur/menn viðv. **hjúnastøðu**, **útbúgving** og **bústaðarstøðu**
Kvinnur í størri mun einkjur, lægri útbúgving, búa einsamallar

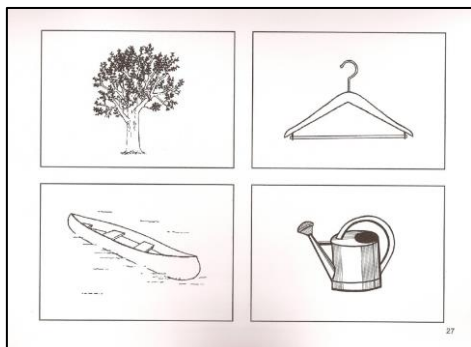
ANDSEVNI – KOGNITIVI FØRLEIKIN

- hjá føroyingum í sjevti- og áttati árunum

	70-74 ár (n=713)		80-84 ár (n=347)	
	Mannfólk	Konufólk	Mannfólk	Konufólk
	Mean (SD) (% below/above average)	Mean (SD) (% below/above average)	Mean (SD) (% below/above average)	Mean (SD) (% below/above average)
Verbal comprehension (oðratilfeingi)	17.7 (5.7) (5.6/8.1)	16.2 (5.8) (8.8/5.4)	16.6 (6.7) (7.9/6.1)	15.7 (6.7) (11.5/2.5)
Immediate memory, Selective reminding, 1. trial	3.9 (1.2) (9.5/8.1)	4.3 (1.3) (6.8/17.6)	3.2 (1.59) (8.1/0.0)	4.1 (1.95) (5.3/8.7)

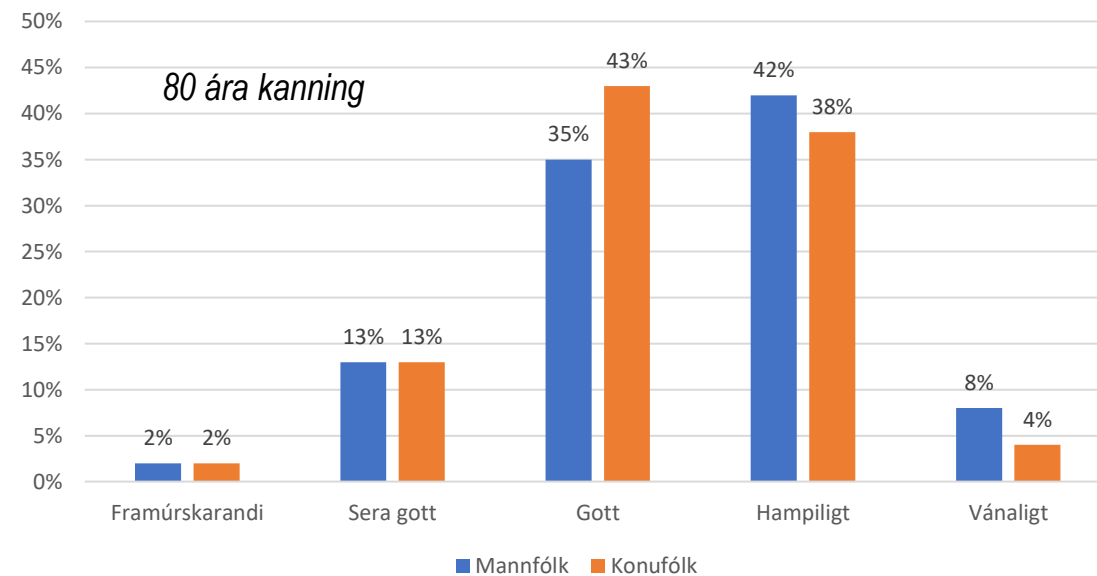

Mannfólk betri til orðatilfeingi – førleiki at navngeva lutir...

Konufólk betri minni...
m.a. listi við 10 orðum lisin upp – endurtaka orðini...

Hvussu metir tú minni at vera?

...hóast eingin sign munur millum mannfólk og konufólk, so sær tað út til at menn lata eitt vet verri at ...

KROPSLIG HEILSUSTØÐA

- hjá færoyingum í sjeyti- og áttati árunum

Vandatættir	70-74 ár (n=713)		80-84 ár (n=347)	
	Menn	Kvinnur	Menn	Kvinnur
Royking, n (%)				
Ikki roykjari	72 (30)	162 (46)	58 (34.1)	94 (54.0)
Fyrrverandi roykjari	231 (64)	124 (35)	100 (58.8)	57 (32.8)
Roykjari	58 (16)	55 (19)	12 (7.1)	23 (13.2)
Drekka ikki rúsdrekka, n (%)	215 (59.6)	294 (83.5)	61 (37.0)	106 (61.3)
BMI, median (IQR),	28.6 (26.2-31.4)	28.0 (25.1-31.5)	28.19 (25.37-31.16)	28.55 (25.06-32.07)
Waist Hip Ratio WHR, median (IQR)	0.98 (0.94-1.02)	0.85 (0.81-0.89)	0.96 (0.93-1.0)	0.87 (0.83-0.90)

BMI flokking

BMI: vekt í mun til hædd

- < 18.5 = í lættara lagi
- 18.5 -24.9 = normal vekt
- 25.0-29.9 = yvirvekt
- ≥ 30 = ovurfeit/ur

WHR flokking

WHR: mátar "búk fiti"

- <0.90 mannfólk
- < 0.85 konufólk

KROPSLIG HEILSUSTØÐA

- hjá føroyingum í sjeyti- og áttati árunum

	70-74 ár (n=713)		80-84 ár* (n=347)	
	Mannfólk	Konufólk	Mannfólk	Konufólk
Sjúkubyrða, n (%)				
0-1 sjúku	109 (30.2)	123 (34.9)	15 (8.8)	18 (10.2)
2-3 sjúkur	162 (44.9)	157 (44.6)	57 (33.3)	47 (26.7)
>3 sjúkur	90 (25)	72 (20)	99 (57.9)	111 (63.1)
Heilivágsnýsla, n (%)				
Taka heilivág dagliga	294 (81.7)	290 (82.9)	159 (93.0)	165 (94.3)
Tal av reseptheilivági median (IQR)	4 (2-5)	3 (2-5)	5 (3-7)	4 (3-6)

*onkrar sjúkur aftrat við 80 ára kanning t.d. sálarheilsa

Við 70 ár: nøkunlunda javnt býtt millum kynini.

Við 80 ár: talið av persónum við >3 sjúkum hækkar og og serliga hava kvinnur fleiri sjúkur (>3) at dragast við...

Heilivágsnýtslan hækkar nakað við árunum...

KROPSLIG HEILSUSTØÐA

- hjá føroyingum í sjevti- og áttati árunum

Sjúkur 70 áringar

1. Høgt BT 64.5%
2. Slitgikt 32%
3. Høgt kolesterol 30%
4. Hjarta- æðrasjúkur 22%

Signifikantur munur viðv.:

Mannfólk oftari...

...hjarta- æðrasjúkur/blóðtøpp í hjarta

Konufólk oftari...

...slitgikt, vøddapínu og lágt stoffskifti...

Sjúkur 80 áringar

1. Høgt BT 79.6%
2. Høgt kolesterol 56.4%
3. Hjarta- æðrasjúkur 49.6%
4. Gikt 35.0 %

Signifikantur munur viðv.:

Mannfólk oftari...

...hjarta- æðrasjúkur/blóðtøpp í hjarta og krabbamein

Konufólk oftari...

...gikt, beinbroyskni og vánaligari sálarheilsu t.d. tunglyndi...

Menn "álvarsligar" sjúkur at dragast við

Kvinnur *fleiri* sjúkur at dragast við, sum árinu leggjast til...

Deyðiligheit yvir í miðal 3 ár og 3 mdr hjá føroyingum í áttatiárunum

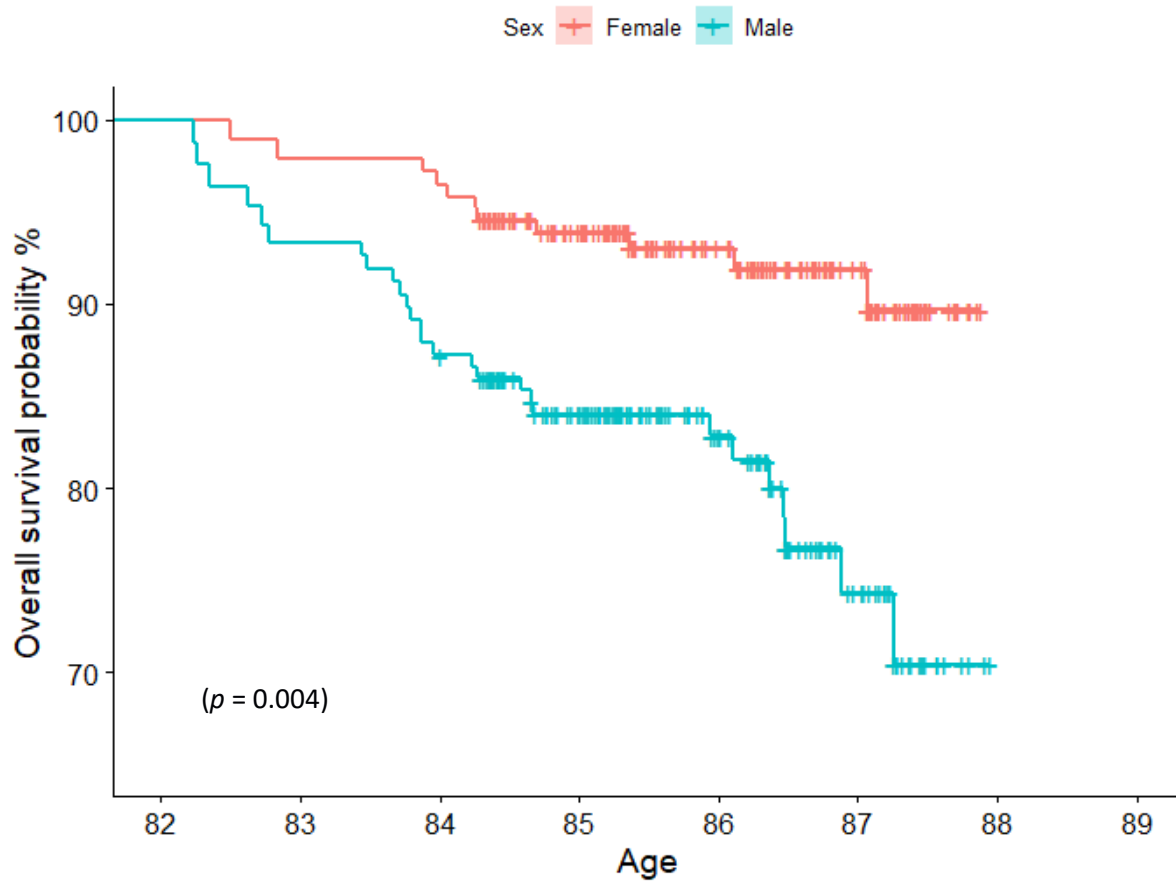

Figure 1. Kaplan-Meier overall survival probability % by gender

Deyðiligheit 80 áringar

- Deyðiligheitin hjá monnum hægri enn hjá kvinnum...
- Yvir eitt miðal tíðarskeið uppá 3 ár og 3 mdr doyðu 38 persónar (347) - 8% menn og 3% kvinnur
- Sannlíkindi fyri at yvirliva við 83 ár konufólk 98%, mannfólk 93% (5% munur)
- Sannlíkindi fyri at yvirliva við 85 ár konufólk 94%, mannfólk 84% (10% munur)
- Sannlíkindi fyri at yvirliva við 87 ár konufólk 92%, mannfólk 74% (18% munur)

Fígging Ph.d. verkætlan

Sjúkrakassagrunnurin

Betri Stuðulsgrunnur

Felagið Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar

Miljøstyrelsen DK

Granskingarráðið COVID-19 átakið

TAKK FYRI

